

ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ВИКОНАВСТВО В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МУЗИКАНТІВ-ПЕДАГОГІВ

Людмила Гордійчук, Анжела Кругляченко

Основні етапи роботи над музичним твором у класі фортепіано

Сучасні інноваційні тенденції в музичній педагогіці інтегрують нові освітні вимоги, де концепція саморозвитку та самовдосконалення складає основну мету системи підготовки студентів. У підготовці педагога-піаніста оволодіння музично-виконавськими навичками та історико-теоретичними знаннями є метою і завданням якісної професійної освіти та майбутньої професійної діяльності.

Питання вищої музично-педагогічної освіти висвітлюються у працях А. Козир, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, Є. Проворової, О. Ростовського, О. Рудницької, В. Шульгіна, О. Щолокової та інших. Вивченню українського фортепіанного мистецтва присвячено роботи мистецтвознавців Ж. Дедусенко, Н. Кашкадамової, Л. Кияновської, Л. Корній, В. Шульгіної; педагогів-піаністів, серед яких Н. Гуральник, Т. Завадської, О. Ребрової та інших. Актуальність окресленої проблеми для музичної педагогіки, її недостатнє вивчення зумовили вибір теми.

Вивчення музичного твору, незалежно від його стилю, жанру та форми, передбачає знання особливостей та принципів роботи на певних етапах: початковому, серединному та заключному. Ці етапи є умовними, тому що в процесі роботи над твором вони переплітаються, взаємодіють і взаємодоповнюються.

Метою поетапної роботи над музичним твором є створення композиційної цілісності усього твору, на основі визначення ролі і місця кожного його елементу в структурі цілого. Уміння педагога на кожному із етапів знаходити нові засоби для розкриття художнього задуму твору

допомагає студенту почути музику, зберегти свіжість її сприйняття. К. Станіславський стверджував, що «кращим збудником творчості є несподіваність, новизна творчого завдання»[3].

Умовний розподіл на етапи дає можливість виконавцю скласти схему, план вивчення твору, визначити важливі аспекти цього процесу, зробити узагальнення для подальшої роботи над іншими творами.

На першому (початковому) етапі студент повинен ознайомитись з твором, отримати загальне поняття про його художню суть, жанровий характер, настрій музики, форму, скласти своє емоційне уявлення художніх образів та виробити загальну концепцію задуму виконання. На цьому етапі важливим є емоційний відгук на новий твір, тому що саме емоційну реакцію вважають головним фактором виконавського прочитання твору. Важливо прослухати твір, використовуючи аудіо- чи відеозаписи на електронних носіях декількох виконавців, порівняти виконавські інтерпретації, на основі яких утворюються конкретні емоційно-образні асоціації, розгорнуті поетичні картини, яскраво-предметні, цілісні враження візуального рівня.

Перше знайомство з твором триває недовго і переходить у стадію розбору тексту, вдумливого вивчення та точного виконання авторських вказівок.

Другий етап (серединний або виконавсько-технічний) в розучуванні музичного твору є самим тривалим. Його метою є піаністичне, технічне оволодіння твором, відбір та опрацювання всіх елементів нотного тексту, засобів виразності, необхідних для реалізації його художнього змісту, засвоєння фактурних особливостей та логіки побудови твору. Індивідуальне втілення виконавського задуму починається з детальної роботи над кожним фрагментом побудови музичної форми, де вирішуються завдання інтонаційно-мелодичної виразності, елементів ритмічної структури, особливостей формотворення, стилістичних ознак у піаністично-технічному, образно-художньому відтворенні авторської ідеї.

В роботі над музичним твором особливої уваги потребує метроритмічна точність виконання. Про пульсацію у музиці, зв'язок з емоційною виразністю

темпо-ритму наголошує Г. Нейгауз, зазначаючи, що «відчути живе дихання музики, її пульс – означає досягнути саме цінне у змісті музики, ... все оживає лише з відчуттям пульсу в музиці [2, с.17].

На цьому етапі продовжується усвідомлення мелодичних, гармонічних і фактурних особливостей твору, встановлюється його тонально-гармонічний план, в рамках якого здійснюється розвиток художнього образу. Особлива увага звертається на осмислене фразування, його сприйняття в розвитку та інтонаційно-виразовому змісті, встановлюються цезури, обирається відповідна аплікатура у функціональному взаємозв'язку партій обох рук.

Мета третього етапу (заключного або художньо-творчого) роботи над фортепіанним твором – його кінцеве виконавське втілення. Виконання твору напам'ять, особливо його перша спроба, виявляє ряд прихованих проблем текстового, технічного та емоційно-логічного порядку. Виникає потреба в додатковій корекції педалізації, уточнюються деякі аплікатурні розв'язання, змінюється характер і зовнішній малюнок об'єднуючих рухів при виконанні складних пасажів. На етапі завершення роботи над вивченням фортепіанного твору треба чергувати різні способи вправлення: виконання усього нотного тексту в темпі, з поступовим збільшенням кількості повторів, гра окремими руками напам'ять, відтворення звучання в уяві.

Кінцевою метою опрацювання музичного твору є створення піаністом індивідуальної виконавської інтерпретації. В процесі створення власної інтерпретації, піаніст відпрацьовує елементи суб'єктивного відтворення динамічних, артикуляційних, агогічних та педалевих виразово-художніх та піаністично-технічних вимог музичного тексту. Його пошук направлений на розкриття змістовності художнього образу, відповідності авторському задуму та підпорядкований індивідуальній звукотворчій та виконавській артистичній волі.

Підсумком роботи над музичним твором є його сценічне виконання. До нього теж потрібна методична, виконавська та психологічна підготовка. Активний її початок – це пробні виконання твору на етапі технічної готовності

та створення цільної картини відтворення художнього образу. Їх завданням є розвиток здатності почути, охопити увесь твір і вміння досконало технічно та емоційно-виразно його виконати. Програвання твору мають проходити з відчуттям артистичної впевненості, емоційної насиченості, як на концерті. А. Рубінштейн стверджував, що «виконавські почуття мають міру, а якщо їх забагато, то це вже фальш» [4, с. 129].

Емоційно-психологічне відчуття неспокою перед сценічним виконанням слід навчитися перетворювати у позитивний емоційний настрій, стан опанування себе, налаштування на вдалий концертний виступ. Зауважимо, що невелике хвилювання сприяє активізації вольових зусиль для зосередження уваги, інтуїтивного вибору найкращого варіанту виконання.

Отож, опрацювання означених етапів роботи над музичним твором у класі фортепіано сприятиме формуванню фахової компетентності, професійному та творчому зростанню студентів. Тривалість етапів, ступінь деталізації у роботі, вибір тих чи інших прийомів залежатимуть від складності твору, цілей виконання, рівня володіння інструментально-технічними навичками, індивідуальних особливостей виконавця. Зазначимо, що художнє осмислення твору і його технічне засвоєння нерозривно зв'язані, від задуму до його реального втілення чимала дистанція, подолати яку можна лише за умови наполегливої та кропіткої практичної діяльності.

Література

1. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах : навчальний посібник. Тернопіль : СМТ «Астон», 1998. 300 с.
2. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: записки педагога. 5-е изд. Москва : Музыка, 1987. 240 с.
3. Станіславський К.С. Работа актора над собою. Москва Азбука, 2017, 736 с.
4. Хентова С. Выдающиеся пианисты-педагоги о фортепианном искусстве. Москва : Музыка, 1966. 314 с.

Новітні технології у процесі навчання гри на фортепіано студентів під час карантину

У статті визначено поняття «інструментальна підготовка» та висвітлено її складові, надано поняття «карантин» та «інновація», розглянуто цифрові системи управління навчанням, висвітлено «дистанційні технології» та зміст поняття «дистанційне навчання», студентів.

Ключові слова: *«інструментальна підготовка», карантин, інновація, дистанційні технології, дистанційне навчання,*

Інструментальна підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва закладів загальної середньої освіти у закладах музично-педагогічної освіти здійснюється викладачами під час занять з основного та додаткового музичного інструменту, акомпанементу. Студенти під час навчання мають можливість опанувати практичними навичками гри на народних інструментах (бандури, баяна, акордеона, сопілки) та фортепіано. Робота викладачів спрямована на розкриття потенціалу всіх студентів відповідно до їх початкового рівня підготовки на момент навчання у закладі. Адже студенти-першокурсники мають різний рівень природних здібностей та попередньої музичної підготовки (музична школа, палац учнівської молоді (ПУМ)), музичні гуртки в ЗЗСО, приватні заняття з музичного інструмента та вокалу тощо). [1].

Курс **“Основний музичний інструмент”** входить до циклу обов’язкових фахових дисциплін. **Метою даного курсу** є формування складових фахової підготовки вчителя музичного мистецтва ЗЗСО: навчок гри на музичному інструменті та вміння виконавської інтерпретації музичного твору [1].

Метою курсу є: професійна підготовка вчителя музичного мистецтва, який володіє основами музично-інструментального виконавства та навичками розкриття художнього змісту творів, готовий до самостійної виконавської і педагогічної діяльності. Внаслідок вивчення даного курсу студент набуває